

Prof. dr. Davide Pettenella, Doctor Honoris Causa al Universității „Ștefan cel Mare” Suceava¹

Laudatio

Sloganul de anul acesta al zilei internaționale a pădurilor a fost „să învățăm să iubim pădurea”. Printr-o frumoasă coincidență, la aceeași dată UNESCO a celebrat ziua internațională a poeziei. Cum poezia presupune un simț mai

profund al existenței, a iubi pădurea înseamnă un atașament mai profund față de ceea ceasta înseamnă: pădurea nu înseamnă doar lemn pentru a fi exploatat și tocat, nu doar o multitudine de creaturi ce trăiesc în păduri, ci și viața oamenilor ce trăiesc proximitatea pădurilor.

Din păcate, doar câțiva reprezentanți ai ști-

¹ În data de 15.04.2019, Universitatea „Ștefan cel Mare” Suceava a acordat titlul de Doctor Honoris Causa domnului prof. dr. Davide Pettenella, care a promovat stabilirea unui acord ERASMUS între Universitatea din Padova și Universitatea din Suceava. Colaborarea noastră s-a extins odată cu activitatea de cercetare comună din cadrul proiectului STAR-TREE FP7 privind evaluarea economică a produselor forestiere nelemnoase, precum și în cadrul diverselor grupuri de cercetare create în acțiunile COST E 30, E 50 și FP1203.

ințelor silvice au reușit să-și modeleze propria carieră academică pe ceea ce am putea numi matricea sufletească a complexei profesii de silvicultor. Cei ce au reușit să o facă, între care d-l profesor Davide Pettenella este o figură reprezentativă, excelează în ceea ce acum numim inteligența socială, ce este cheia secretă prin care putem deschide cea mai veche, secretă și decentă dorință a unei mari majorități a oamenilor: aceea de a trăi decent lângă pădure.

La începutul anilor 90 științele economice treceau prin provocările celor două procese ce au marcat finele secolului trecut: pe de o parte, explicarea factorilor instituționali pe care se sprijină relațiile economice, grație contribuțiilor unor somități științifice precum Oliver Williamson, Elinor Ostrom, și Ronald Coase; pe de altă parte căderea comunismului, înlocuit repede cu o lungă și confuză tranziție spre economia de piață. În acest context, abordările inovative în economia forestieră au scos la iveală rolul drepturilor de proprietate, al costului tranzacțiilor, precum și al economiei bunurilor și serviciilor publice de mediu.

Pe aceste direcții, Davide Pettenella a contribuit în 1998 cu una din primele analize ale costurilor tranzacționale pe piața lemnului în patru regiuni ale Italiei, concluzionând că pădurea, ca element de capital natural, trebuie conservată printr-un management activ și prin implicarea deținătorilor de terenuri forestiere, nu doar printr-o politică strictă, bazată pe mecanisme de comandă și control, ce implică costuri ridicate ale tranzacțiilor.

Poate părea ciudat să mutăm discuția pe terenul relațiilor inter-umane (un domeniu antropogenic, prin excelență) dar, în esență, aceasta este esența oricărei discuții despre pădure. Pădurile trebuie să alimenteze cu materii prime nu doar industria lemnului; ele trebuie să ofere bunuri de bază ale existenței, precum și servicii ecosistemice de care să se bucure acele comunități umane, umile dar autentice, ce vor să trăiască în mediul rural, ce vor să-și păstreze stilul de viață moștenit de la străbuni, cei ce constituie de fapt cele mai solide fibre ale țesăturii sociale, fără de care aceasta s-ar rupe.

În următorii ani, în calitate de conducător al

acțiunilor Cost E 30 și E 50, Davide Pettenella a venit cu o serie de articole științifice, cursuri, prelegeri, și prezentări la școlile de vară privind conceptele inovative legate de contabilizarea factorilor de mediu și a resurselor forestiere, indicatorii gestionării sustenabile a pădurilor, precum și costurile sociale și managementul multifuncțional al pădurilor montane.

În cadrul acțiunii Cost E 30 “Integrarea economică a cererii consumatorilor din mediul urban cu resursele furnizate de mediul rural” a avut un rol cheie în analiza serviciilor ecologice și a produselor nelemnoase. Domnia sa a încurajat tinerii cercetători să se implice în abordări inovative, în crearea de noi piețe pentru produsele forestiere nelemnoase și serviciile ecosistemice, precum și în demersuri de inițiere a unor scheme de certificare ecologică.

Prin participarea activă a domniei sale, a consolidat tânăra rețea de tineri cercetători din cadrul Institutului Forestier European, care în anii următori a devenit o platformă a acestora: mai tinerii oameni de știință își amintesc de profesorul Pettenella și contribuțiile sale prin cursurile ținute de acesta în Scoția în 1999 privind programele regionale forestiere privite dintr-o abordare participativă, publicată mai târziu în lucrările Institutului forestier European (în numărul 32 al proceedings-urilor institutului). Mai târziu, în cadrul acțiunii COST E30, profesorul Pettenella a dezvoltat conceptul de inovare și antreprenariat în sectorul forestier, aspectele etice ale reglementării sectorului forestier, crearea de noi piețe, mai responsabile, precum și responsabilitatea socială corporatistă. Ambele acțiuni COST au creat cadrul unei cooperări pe termen lung cu cercetătorii din Universitatea Ștefan cel Mare, concretizat cu câteva vizite și câteva evenimente organizate în comun.

Remarcăm faptul că profesorul Pettenella a fost totdeauna în avangarda celor ce se ocupă de problemele sociale din sectorul forestier, uneori cu mult înainte ca aceste probleme să devină vizibile pe agendele politice sau științifice. De exemplu, cu mult timp înainte ca Uniunea Europeană să fie preocupată de cuvenita atenție acordată circulației lemnului

(due diligence), profesorul Pettenella a ridicat problema guvernării degradării pădurilor și despăduririlor în politica forestieră. Exemple sunt, articolul publicat în 2003 pe tema despăduririlor și a degradării pădurilor, ce prezintă experiența italiană în prevenirea despăduririlor, respectiv cel publicat în 2009 pe tema responsabilități și opțiunilor pe care le avea în față industria lemnului în Italia sau, mai târziu, în ceea ce privește implementarea programului de dezvoltare rurală al UE, în care este încorporată și experiența Italiei în ceea ce privește tăierile ilegale și responsabilitatea corporatistă.

Într-un alt domeniu, cel al politicilor pentru producerea de biomasă energetică, profesorul Pettenella a realizat câteva analize cu mult timp înainte ca acest subiect să domine agenda științifică: ca de exemplu articolele din 1992: „Biomasa forestieră utilizată în scopuri energetice; din 2000 „Costurile de producție și oportunitățile de marketing pentru tocătura de lemn folosită în scopuri energetice”, din 2001 „Analiza comparativă a strategiilor alternative de producere a tocăturii de lemn”; sau studiul din 2004, privind biomasă lemnoasă: ”Un studiu privind potențialul sectorului forestier italian în a oferta biomasă cu rol energetic”.

De asemenea, remarcăm contribuțiile sale adresate în mod sistematic practicienilor și factorilor de decizie, în scopul informării acestora în ceea ce privește provocările socio-economice la care aceștia trebuie să se aștepte. Astfel, profesorul Pettenella și-a dedicat întreaga carieră acestei interfețe dintre știință și politică, ultima sa contribuție fiind editată de Institutul Forestier European dedicată factorilor decizionali, al cărei titlu este provocatoarea întrebare: “Ce ne poate spune știința?”.

O direcție specifică de cercetare a fost dezvoltarea unor noi abordări a marketingului produselor și serviciilor forestiere. Produsele forestiere sunt clasificate conform celor trei mari categorii: cele produse în manieră industrială (producție de masă), cele specializate și, în final, produsele complementare. Davide Pettenella a condus cercetări și analize comparative la nivelul firmelor mici și mijlocii. Produsele de masă sunt cele produse la scară industrială,

cu mici diferențieri calitative, iar aceste produse pot fi competitive doar prin preț. Etichetarea ecologică și certificarea acestora pentru asigurarea calității permite producătorilor săși diferențieze mai clar diversele produse de masă, crescând totodată responsabilitatea socială a sectorului forestier. Produsele și serviciile specializate sunt bine diferențiate, au o valoare adăugată ridicată și adesea sunt disponibile în oferte limitate. Produsele complementare sunt acele produse ce pot fi vândute și folosite în strictă asociere datorită sinergiilor derivate din faptul că acestea se vând pe aceeași piață.

Studiind cele mai avansate exemple de marketing forestier în Europa, studiile realizate de Davide Pettenella au arătat diverse exemple în care managerii și proprietarii de păduri se reorientează de la activități ce au la bază lemnul, ca materie primă, spre valorificarea produselor nelemnoase și a serviciilor, schimbând astfel abordarea tradițională orientată spre produs spre una orientată spre client. În această ordine de idei, Davide a dezvoltat conceptul de marketing teritorial, o nouă ramură a marketingului, în care produsele complementare sunt oferite într-o manieră dependentă de brandurile teritoriale. Teritoriul este definit ca fiind elementul geografic comun, de referință, pe care se creează și comercializează portofoliile de produse și servicii, ce sunt promovate într-o manieră coordonată. Exemplul nostru de „produs în Bucovina” dovedește că accentul pus pe marketingul teritorial poate fi o strategie benefică pentru promovarea produselor forestiere nelemnoase și a serviciilor aferente acestora.

Davide Pettenella și-a dedicat o parte importantă a efortului de cercetare evaluării serviciilor ecosistemice. Străduințele sale în materie au fost recunoscute prin participarea sa la elaborarea a două documente de sinteză. În 2014 Institutul Forestier European a centralizat ultimele cercetări în ceea ce privește oferta de servicii ecosistemice, iar contribuția lui Davide a fost una importantă în evaluarea costurilor aferente creării unor instrumente economice noi destinate valorificării serviciilor ecosistemice. În 2019, FAO a recunoscut eforturile sale atribuindu-i o sarcină foarte importantă:

aceea de a crea un manual de pregătire pentru planificatori și factorii de decizie ce urmează a implementa proiecte de evaluare a serviciilor ecosistemice. Această carte oferă o sinteză actualizată la zi a metodelor de evaluare a serviciilor ecosistemice, numeroase exemple și exerciții de ajutor pentru utilizarea concretă a respectivelor metode.

Davide Pettenella este un vechi prieten al Universității din Suceava. El este cel ce a promovat stabilirea unui acord ERASMUS între Universitatea din Padova și Universitatea din Suceava și a oferit de asemenea sprijinul său personal studenților noștri, pentru a se integra în programele de masterat și de cercetare de la Universitatea din Padova. Colaborarea noastră s-a extins odată cu activitatea de cercetare comună din cadrul proiectului STARTREE FP7 privind evaluarea economică a produselor forestiere nelemnoase, precum și în cadrul diverselor grupuri de cercetare create în acțiunile COST E 30, E 50 și FP1203.

Davide Pettenella a invitat de asemenea profesori de la universitatea noastră să țină prelegeri la Padova, precum școlile de vară AGORA organizate la Fez (Maroc) privind noilor abordări economice a bunurilor și serviciilor forestiere sau a școlii de iarnă privind instrumentele responsabilității sociale și a politicilor de responsabilizare a sectorului forestier, organizate la Padova.

Davide Pettenella este reprezentatul unei lungi serii de economiști italieni a căror personalitate proeminentă este Vilfredo Pareto. Nu trebuie să uităm că în acest "sat global", în care Davide spune că îi place să trăiască, este foarte important să păstrăm un minim de rețele de putere în spațiul rural, mai reticente la tendința de nivelare economică și socială promovată de marile corporații. Și aceasta deoarece societă-

tea nu este un sistem de ecuații cu un singur set de soluții; este o rețea mult mai complexă; iar cel ce abordează un asemenea subiect pentru întreaga-i carieră academică trebuie să fie nu doar o persoană foarte insistentă, pozitivă, ci una cu mare mobilitate intelectuală și, în aceeași măsură, una foarte cultă.

Fără Davide Pettenella o lungă serie de studii de teren, rețete culinare tradiționale și oportunități de creștere economică sustenabilă ar fi fost poate abandonate precum o fascie romană nelegată în jurul unei securi: la mâna profiturilor, braconierilor și speculanților dornici să dea o lovitură, fără a face nimic altceva. Firește, fără rădăcinile mediteraneene (fără lumina mării Mediterane!) probabil niciunul dintre noi nu ar fi fost capabil să urmărească un asemenea obiectiv: acela de a reforma, pe baza teoriei micro-economice, domeniul atractiv dar extrem de confuz al produselor forestiere nelemnoase și al nevăzutelor legături sociale create în jurul acestora

Facultatea de Silvicultură Suceava

Abstract. Prof. dr. Davide Pettenella, Doctor Honoris Causa of the Ștefan cel Mare University of Suceava.

The contents of this article is the Laudatio presented by the author before awarding professor Davide Pettenella with the title of Doctor Honoris Causa by the University of Suceava. Davide Pettenella promoted an ERASMUS agreement between University of Padova and Ștefan cel Mare University of Suceava and personally was involved in our student faster integration in master and research programs. Our collaboration has been extended once with our common research from international project STARTREE FP7 regarding economical assessment of non wood forest product and in other research groups created in Cost Action E 30, E 50 and FP 1203.